

Centralizovat nakládání s odpady je účelové, riskantní a příliš drahé

Rozhovor s ředitelem České asociace odpadového hospodářství Petr Havelka

Zbytečné, riskantní a příliš drahé jsou zásadní změny zejména komunálního odpadového hospodářství, o kterých se v současné době uvažuje v naší zemi. A nejen to. Umělá strategie je založena na centralizaci řízení toků odpadů do vybraných zařízení, která pro svůj provoz potřebují množství odpadů, jaké obce ve skutečnosti ani nevyprodukují. Hrozí nám konec třídění odpadů? Konec samostatného rozhodování o nakládání s nimi? Pokud by změny schválila vláda, pak ano. Je o tom přesvědčen ředitel České asociace odpadového hospodářství (ČAOH) Petr Havelka.

Před starosty jste na schůzi Spolku pro obnovu venkova hovořil o integrovaném systému nakládání s odpady. Zkuste ve stručnosti shrnout či vysvětlit, o co jde a z jaké pozice o tom šíříte osvětu?

Česká asociace odpadového hospodářství (ČAOH) je sdružení více než 80 firem v sektoru odpadového hospodářství, které zajišťují služby pro většinu občanů v ČR. Část členských firem se zabývá výhradně materiálovým využitím odpadů nebo recyklací, část přípravou odpadů na energetické využití či jejich samotným energetickým využitím, část sběrem odpadů, část jsou svozové firmy, část jsou firmy se skládkou odpadů. Jedním z hlavních cílů asociace je technologická neutralita a zejména zachování dosa-
vadního volného tržního prostředí, které nejlépe tlačí na nízkou cenu služeb. Důležité je také zachování svobody původců odpadů volit si své dodavatele služeb. Z toho důvodu ČAOH a členské společnosti velmi pozorně sledují snahy o umělou regulaci na poli odpadového hospodářství. V zájmu původců odpadů je, aby oblast nakládání s odpady zůstala plně funkční, rozmanitá a i nadále tržní, bez vnějších nepřirozených zásahů, které by mohly stávající rovnováhu a konkurenční prostředí narušit.

Kde takové snahy o umělou regulaci pozorujete?

Takové snahy vidíme u prosazovatelů integrovaných systémů nakládání s odpady v aktuálním českém pojetí, označované také jako „ISNO“ nebo nově „DSO“. Naše asociace podporuje integraci a logický systém sítě rozmanitých zařízení na zpracování odpadů, která jsou na sebe smysluplně navázána. České „ISNO“ je však o něčem jiném. Tato umělá strategie je založena na centra-

Ředitelem České asociace odpadového hospodářství Petr Havelka

lizaci řízení toků odpadů do vybraných zařízení, která pro svůj provoz potřebují velké množství odpadů. Takové množství má být dosaženo např. cestou sdružení obcí do umělých svazků, kdy tyto svazky budou své odpady směřovat do velkých zařízení (např. typu spaloven). Při této cestě však jednotlivé obce ztrácí možnost samostatného rozhodování o svých odpadech a o nákladovosti, která je s tím spojena. Jsou známy příklady z Německa, kde obce na tuto cestu a s tím spojené dlouhodobé nevýhodné smlouvy doplácí řádově miliony Euro ročně (příklad svazku obcí Ravon – doplatek 3,1 milionu Euro ročně). Tyto snahy se často zdůvodňují potřebou plnění evropských cílů. Evropské cíle však ČR doposud plní a dokonce se v mnoha ukazatelích nakládání s odpady umísťuje na vysokých příčkách v rámci EU (viz ročenka MŽP + Eurostat). Odůvodnění potřeby zavádění centralizace odpadového hospodářství se tak zdá být dosti účelové.

Hovořil jste také o tom, že obce by přišly o své kompetence rozhodovat o nakládání s odpady. Zkuste to blíže vysvětlit.

Ano, je to logické. Pokud jste jen jedním hlasem ve sdružení mnoha dalších, tak vaše možnost ovlivnit to, co se bude s vašimi odpady dít a také to, kolik to bude stát, se přímo úměrně snižuje s ohledem na velikost sdružení. Je zcela v pořádku, když se některé obce na základě své vlastní úvahy a své

zkušenosti rozhodnou, že budou řešit některé věci společně (kulturu, vzdělání, sport, případně i odpady). Problémem stávajícího ISNO je však to, že obce jsou stále pod větším tlakem zvnějšku, aby se sdružily a řešily oblast odpadového hospodářství dle doporučení prosazovatelů ISNO a na základě předem připravených smluv a memorand. Toto již jako vhodné nevnímám. Setkáváme se s různými starosty, kteří se nás ptají, proč jsou do těchto dlouhodobých smluv nuceni a zda je tato cesta vhodná a nezbytná. Vždy je to samozřejmě na rozhodnutí konkrétního starosty či zastupitelstva, ale většinou si po zjištění možných rizik a některých příkladů ze zahraničí chtějí ponechat rozhodování ve své obci. Starostové jsou kompetentní osoby a umí dobře zvážit, co je pro jejich občany výhodné a co ne. Je třeba si uvědomit, že náklady na odpady zaplatí občané a každá obec tak musí respektovat svoje individuální podmínky, tradice, potřeby. Občané by těžko mohli souhlasit například s tím, že by dopláceli občanům jiných obcí či měst.

Integrovaný systém souvisí se vznikem plánovaných spaloven. Je to tak?

Ano, lze říci, že nástroj pro centralizované řízení toků odpadů ISNO je zpravidla v jednotlivých krajích ČR svázán se snahami o výstavbu nových nákladných spaloven komunálních odpadů. Ty zde bez jistoty dlouhodobých dodávek desítek tisíc tun odpadů vzniknou jen stěží. Právě potřeba smluvní-

ho zajištění neustálého přísunu dostatečně velkého množství výhřevného odpadu do spaloven, řádově cca 100 až 150 tisíc tun za rok do jedné spalovny, a to minimálně na 15 až 20 let je jedním z důvodů umělého budování ISNO. Již jsem zmínil příklad z Německa se sdružením obcí RAVON. I zde došlo k tomu, že obce se sdružily do svazku a podepsaly dlouhodobé smlouvy na dodávky odpadů do spalovny. Smlouvy však byly pro obce nevýhodné a obce začaly na své rozhodnutí postupně doplácet nemalé částky. V roce 2012 to bylo již 3,1 milionu Euro. Zásadní problém pro obce ve svazku ale je dlouhodobost těchto smluv, které platí až do roku 2029. Je zřejmé, že sama obec, která by si ponechala původní svobodu ve volbě dodavatele služeb odpadového hospodářství, by se do takové situace nedostala. Ve chvíli, kdy by stávající dodavatel služeb obci nevyhovoval, by vypsal nově výběrové řízení a vysoutěžila by nejvýhodnější aktuální nabídku služeb a ceny, dle potřeb svých občanů. To je přeci standardní chování dobrého hospodáře a jedna ze základních výhod volného trhu.

Zvýší se kvůli tomu i náklady obcí za odvoz odpadů? Pokud ano, jak moc?

Znovu nejprve jednoduchá odpověď. Náklady si obec může nejlépe kontrolovat, pokud disponuje svou samostatnou rozhodovací pravomocí. Může tak průběžně v čase jednoduše měnit spektrum poskytovaných služeb a s tím související cenu. A pokud se ptáte, zda se zvýší náklady obcí při zavedení ISNO, či při s tím spojené výstavbě spaloven, pak dle našeho názoru zcela jednoznačně. Uvedu jen jeden příklad. Z materiálu MPO, ale i z jiných zdrojů např. EUWID vyplývá, že průměrná cena za spalení jedné tuny komunálního odpadu ve spalovně v Evropě se pohybuje okolo 100 Euro (i více). Tedy nyní cca 2650 korun. Je fér dodat, že v ČR by byly tyto náklady zřejmě o něco nižší – cca 1800 korun, ale bezpochyby se stále jedná o jednu z nejnákladnějších technologií. A cenu zaplatí samozřejmě původce odpadů. Dalším aspektem je to, že ISNO svou centralizací a navázáním na velkokapacitní zařízení pravděpodobně způsobí omezení konkurence a tržního prostředí. To pak logicky opět tlačí na střednědobé navýšení cen. Ještě jsme také nezmiňovali další aspekt ISNO a to je přerozdělování peněz. V legislativních návrzích k ISNO se počítalo s tím, že ze zákona budou všichni původci platit více a vybrané peníze budou z části uměle přerozdělovány z krajské úrovně dle úvahy úředníků do systému odpadového hospodářství. Takovýto přístup je přímo smrtící pro tržní prostředí, to si asi umí spočítat skoro každý. Paradoxní je, že by tyto zbytečné náklady dopadly zejména na komunální sféru, tedy na občany. Další původce odpadů – firmy by těžko mohl někdo donutit, aby si z možností na trhu vybrali tu nejnákladnější.

Pro příklad si vzpomínám na obec Horní Moštěnice na Přerovsku, kde vybudovali kompostárnu, kromě toho třídí odpady tak příkladně, že obec svým obyvatelům od letošního roku dokonce snížila poplatky za jejich odvoz a zpracování. Je to tak, že namísto inspirace pro ostatní by tato obec mohla být spíš příkladem marného snažení?

Ano, pokud se blízkosti postaví mamutí zařízení, tak ta marnost je skutečně reálná. Děkuji za tento příklad, který jasně potvrzuje racionalitu našich argumentů v praxi. Obec si v současné době spočítala, že se jí vyplatí zavést systém třídění biologicky rozložitelných odpadů a tyto využije ve své kompostárně. Obecně také podporuje své občany v třídění. Sníží se jí tak množství produkovaného komunálního odpadu a ušetří na poplatcích za svoz. V návaznosti na své samostatné a smysluplné rozhodnutí tak následně může snížit poplatky za odpady svým občanům. Nepotřebuje k tomu žádné umělé nástroje, ale využívá své svobody rozhodnutí, jakožto původce odpadů, jak se svými odpady naloží. Mimochodem ČAOH velmi podporuje zavedení třídění biologicky rozložitelných odpadů v obcích. Toto opatření přispívá zásadním způsobem k odklonu odpadů od skládek a k jejich materiálovému využití. Důležité také je, že toto opatření je plně funkční již za stávajícího zákona a nevyžaduje navýšení jakýchkoli poplatků.

Na schůzi Spolku pro obnovu venkova uvedl jeden příklad za všechny starosta obce s 510 obyvateli, kde se daří rok od roku snižovat objem tuhých komunálních odpadů díky třídění odpadů..., tím se šetří vlastně i náklady za odvoz a v neposlední řadě životní prostředí. Jak si dnes stojí ČR v žebříčku třídění EU?

Dle údajů ze statistické ročenky MŽP, v ČR od roku 2003 klesla produkce odpadů o zhruba 15 procent, neroste ani produkce komunálních odpadů. Naopak postupně roste podíl využívaných odpadů a v roce 2011 dosáhl kolem 78 procent. Ruku v ruce s tím pak dlouhodobě klesá množství odstraňovaných

odpadů, které bylo v roce 2011 v míře cca 12 procent. Co se týká komunálního odpadu, skládkování bylo zastoupeno v míře 55 procent a stále citelně klesá. Za posledních pět let se na skládky uložilo o více než milion tun odpadů méně a tento trend pokračuje. Pokud by vás zajímala průměrná míra skládkování na občana a rok v EU (Eurostat 2008), je to 207 kg/občan/rok, v ČR je to velmi podobné číslo 218 kg/občan/rok. Dále uvedme číslo 30,3 procenta, tolik v ČR dosahuje podíl materiálově využitých komunálních odpadů. Míra využití odpadů v ČR je sedmá nejvyšší v EU. Samozřejmě, vždy je co zlepšovat, ale je vhodné to dělat postupnými kroky, tak jako doposud, neboť dlouhodobé trendy jsou jednoznačně pozitivní. Je potřeba dodat, že celková produkce odpadů v ČR je cca 30 milionů tun za rok a podíl komunálních odpadů ukládaných na skládky z celkového objemu dosahuje kolem 10 procent a stále klesá. Podle našeho názoru jsou uvažované zásadní změny zejména komunálního odpadového hospodářství zbytečné, riskantní a příliš drahé. Logicky je vhodnější pokračovat plynule, tak jako dosud, a postupnými kroky komunální odpadové hospodářství vylepšovat.

Zkuste vyjmenovat nějaké pozitivní i negativní příklady nakládání s odpady ve světě.

Z našeho pohledu negativní příklad jsem již uvedl v případě sdružení obcí RAVON, tedy regionálního odpadového svazku obcí Horní Lužice – Dolní Slezsko, které již řadu let doplácí na své dlouhodobé smlouvy se spalovnou. Situace je dokonce tak neutěšená, že se tím již zabývá i parlament a vláda. Více informací k tomuto, jsme s ohledem na větší zájem starostů a médií zveřejnili na našem webu www.caoh.cz. Dále bych asi uvedl obecnou situaci v Evropě, kdy některé státy s větším počtem spaloven mají velké problémy s nedostatkem odpadů a také s jejich výhřevností. Takovými státy jsou např. Německo či Švédsko, které rok od roku citelně navyšují množství přeshraničně dovážených odpadů z jiných států EU, aby nakrmili své spalovny. Ročně každý z těchto států dováží cca milion tun odpadů, aby udržel svá zařízení v chodu. Co se týká problému s výhřevností, ten je zřejmě opět například v Německu, kde jsou občané velmi environmentálně uvědomělí a třídí značnou část produkovaných odpadů (papír, plasty, sklo), což je samozřejmě zcela v pořádku a v souladu s evropskou hierarchií. V popelnicích pak ale logicky nezbyvá mnoho výhřevných složek a problém je opět řešen dovozem odpadů ze zahraničí.

Mnoho zemí ale i Evropa samotná se tak aktuálně dává spíše cestou důrazu za materiálové využití odpadů a s tím spojené co největší třídění. Rozvíjí se i zařízení na úpravy odpadů, kde se třídí materiálově využitelné odpady a ta část, která materiálově využitelná není je využita na výrobu paliva z odpadů, které může být energeticky využito ve stáva-

jících energetických zdrojích typu cementáren, elektráren či tepláren. V tomto směru je poměrně daleko Itálie a Polsko, kde se míra takto využitých odpadů rok od roku citelně navyšuje.

Lze ještě nyní vůbec zabránit vybudování spaloven, kterých se v naší zemi má stavět snad 15? Co mohou dělat starostové, potažmo obyvatelé vesnic?

Nevím jestli 15, myslím si, že výrazně méně, ta čísla se postupně snižují, ale je pravda, že dříve zaznívala vyjádření jako „spalovna v každém kraji“ a podobně. Chci zdůraznit, že ČAOH není proti spalovnám jako takovým. Je to jedna z nejmodernějších technologií a je jistě kvalitní. Zároveň jsou však spalovny velmi drahé a je pro ně nutné skutečně velké množství odpadů. Dle vývoje z posledních let nevěřím tomu, že by EU tato zařízení dotovala, ta doba je pravděpodobně již pryč, neboť EU v tomto směru řeší zcela reálné problémy s vysokou nadkapacitou spaloven. V Evropě je jich více než 400. Pokud se najde investor, který bude chtít v ČR takové zařízení postavit a bude chtít se svou cenou konkurovat ostatním moderním technologiím, pak je to zcela v pořádku, necht v příslušném regionu přesvědčí občany a své zařízení zde postaví. Nejsme však příznivci toho, aby se nejprve uměle vytvářely legislativní podmínky typu citelného zdražení poplatků, či zavádění protitřížního ISNO a tím se vytvářelo prostředí pro tyto vybrané nákladné technologie. Taková cesta na nás působí jako příběh s foto-voltaikou a ten jsme již v ČR dostatečně zažili.

V jaké fázi je nyní legislativní návrh?

Na ministerstvu od listopadu působí další pracovní skupiny k zákonu o odpadech. Jsem rád, že nové vedení MŽP tato jednání otevřela širší odborné veřejnosti a že se již nejedná tajně za zavřenými dveřmi. Aktuální přístup MŽP hodnotím jako konstruktivní a otevřený, a to je jistě pozitivní. V tak zásadní oblasti jako je agenda odpadového hospodářství, která se ve svém důsledku týká všech občanů v ČR, je třeba konsensuálně projednat budoucí směřování v otevřené a pokud možno co nejvíce odborné diskuzi. Co se týká času, zachytil jsem vyjádření pana ministra Brabce, že věcný záměr nového zákona by chtěl předložit v září tohoto roku.

Co by tyto změny měly přinést venkovu?

Je nutné se snažit, aby venkovu, ale i obcím jako takovým zbytečně nerostly náklady. V pracovních skupinách na MŽP jsou nově přítomni i zástupci obcí, což je velmi dobře a skoro bych řekl, že je to klíčové. Na Slovensku, kde novelu zákona schválili na konci minulého roku a kde obce tlačily na co nejmenší zdražení poplatků za odpady, se jim to nakonec podařilo. Na Slovensku předkladatelé ustoupili od původně zvažovaného plošného zdražení a soustředili se na potřebu třídění odpadů v obcích. Na obce, které třídí pět a více složek se zdražení prakticky nepromítne. Předpokládám podobný postoj i od zástupců obcí v ČR, tedy že prioritou budou co nejnižší náklady pro občany, ovšem při takovém nastavení systému, které bude plnit cíle EU. To je i náš cíl a chceme se prosazení takové cesty konstruktivně podílet.

Rozhovor vedla Marie Šuláková

Z prezentace na únorové schůzi SPOV ČR:

ČESKÁ ASOCIACE ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

- Již 16 let sdružuje podnikatelské subjekty soustředující se na sběr, svoz, recyklaci, úpravu či odstraňování odpadů a související činnosti.
- ČAOH podporuje zejména využívání odpadu v širokém spektru různých a stále modernizovaných technologií, zejména s důrazem na třídění a materiálové využití odpadu.
 - více než 80 společností
 - služby cca 74000 firem a společností
 - v rámci smluv s obcemi zajišťují nakládání s odpady pro řádově miliony obyvatel ČR
 - přibližně 7000 pracovníků ve více než 220 provozovnách
 - www.caoh.cz (za 9 měsíců 29154 prohlédnutých stránek webu)

DLOUHODOBÉ VÝSLEDKY ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ ČR

- Celková produkce odpadů klesá – od roku 2003 poklesla o 15%
- Roste podíl využívání odpadů v roce 2011 využito 78,1% z celkové produkce (zejména v žádoucím směru recyklace)
- Klesá podíl odstraňování odpadů v roce 2011 bylo odstraněno pouze 12,9% odpadů z celkové produkce
- Roste podíl materiálově využitých komunálních odpadů dosahuje 30,8% z produkce komunálních odpadů
- Podíl skládkování komunálních odpadů klesá v roce 2011 bylo skládkováno jen 55% z produkce komunálních odpadů
- Roste recyklace obalových odpadů v roce 2009 bylo recyklováno 69% z produkce obalových odpadů

Zdroj: „Statistická ročenka životního prostředí České republiky 2012“ a „Zpráva o životním prostředí České republiky 2011“

- Srovnání míry skládkování v EU dle Eurostatu (2008):

EU - 207 Kg/os/rok ČR - 218 Kg/os/rok EU 15 - 188 Kg/os/rok

POSTAVENÍ OH ČR V EU/27

**V ČR je šestá nejnižší
měrná produkce odpadů
z EU/27 (2,4 t/občana
oproti průměru EU 5,2
t/občana v roce 2008)!**

**Míra využití odpadů v ČR
je sedmá nejvyšší z EU/27
(2008) S více než 70% se
těsně blížila hodnotám
využití odpadů v Německu,
Rakousku a Polsku**

**Měrná produkce
komunálních odpadů v
ČR čtvrtá nejnižší z
EU/27 dle Eurostatu, 2010**

**Recyklace obalových
odpadů v ČR je v páté
nejvyšší z EU/27, 69%
v roce 2009**

**V EU je stejně jako v ČR
nejvyužívanějším
způsobem odstraňování
komunálních odpadů
skládkování rok 2009**